

A „MAGYARSÁG“
szépirodalmi heti melléklete.

A régi magyar sereg szervezete.

Teljesen más volt a régi időkben a magyar sereg szervezete, mint ma. Ez a szervezet időnként változott, átalakult. Hogy a XVI. és XVII. században milyen volt a magyar csapatok szervezete, érdekes adatokat közöl arról, hadi történetünk buzgó buvára *Takács Sándor*, aki a «Budapesti Hirlap»-ban a következőket írja:

A magyar hadak úgy szervezkedtek, ahogyan a törökök legsikeresebben ellenállhattak. A magyar hadak igen sok apró csapatokból álltak s a csapatok élén igen sok (csekély fizetésű) tiszt állott. Amíg egy szabad zászlóalj németnek egyetlen kapitány parancsolt, addig ugyanannyi magyarnak hét vezetője (kapitánya) volt. Minden magyar tiszt csapatának teljes hatalmu ura volt s habár csak ötven emberből állott is e csapat, külön zászló alatt szolgált és harcolt. Egy-egy ötvenes kapitányunk — amint maga a haditanács mondja — ugyanazokat a dolgokat végezte, amiket egy német generális s csak fizetése volt aránytalanul csekély. A katonai ranglétrát a magyar csapatok nem ismerték és nem használták. Ami tisztség nálunk volt, azt az egyetlenkapitány szóval kényelmesen kifejezték. A *kapitányság* mellett ugyan a *hadnagy*ság és a *vajdaság* is divott, de rendszeren ezek ugyanegy tisztet jelentettek.

A lovasságnak a XVI. század első felében még nem volt megállapodott szervezete. A nemesek négy-tizenhat lóval szolgálatba álltak s ha már huszonötven voltak egy csapatban, vezetőjük kapitánynak nevezte magát. Minél több lovasa volt a kapitánynak, tekintélye annál nagyobb volt. A lovascsapatokban a XVI. században altisztek még nem voltak, hanem csak főlegényeket és közlegényeket találunk. A XVI. század közepén, ámbár még százaskapitányokat is találunk, az ötvenes szám már állandóvá kezd lenni. A gyalogság (hajduság) kompániái is lassan-lassan ötven emberre apadnak. Miksa király ezeket az

ötvenes kompániákat 1569-ben általánossá igyekezett tenni. Így a győri háromszáz hajdu élére is a három régi helyett hat vajdát helyezett s mind a hatnak külön zászlót adatott. Azontul százaskapitányokat és vajdákat csak észak-keleti Magyarországon találunk. Miksa királynak imént jelzett 1569-iki rendelete a későbbi magyar ezredeknek is alapját veti. Ő ugyanis kimondotta, hogy minden négyszáz emberből álló lovascsapat külön főzászlót és seregdobot kap. Minden ilyen nyolc kompániából álló csapat élén főkapitány állott. Az ezredes a magyar hadinép előtt akkor még ismeretlen volt. A négyszázaskapitányokat aztán még a tizenhat éves török háború idején ötszáz emberre, azaz tíz kompániára emelték. Ez az igazi ősi magyar ezred! Minden ilyen ősi magyar ezredben volt egy magyar főzászló, tíz közzászló, egy seregdob és tíz dob. Ez a beosztás még a harmincéves háború után is tartott.

A harmincéves háború befejezése után III. Ferdinánd sokalván a magyar tisztek számát, elhatározta, hogy a magyar kompániák létszámát ötvenről száz emberre emeli. Ez a változtatás a magyaroknál nagy visszataszítást keltett. Az 1656. évben Forgách György, Erdélyi Pál, Gombos István, Nagy Ferenc és Botlik Imre kitűnő nevű huszárkapitányok ő felségéhez folyamodtak, hogy ha már a kompániákat száz emberre emelte, legalább egy vicekapitányt engedélyezzen, mivel száz emberre egy tiszt igen kevés! Az udvari kamara a magyar tisztek kívánságát nem is ellenezte s így a százaskapitányok mellé egy vicekapitányt csakugyan adtak. Ennek a rangja megfelelt a mai hadnagy tisztének.

A lovassággal együtt lassan-lassan a gyalogkompániákkal is így bántak el. Így aztán a vajdák mellé vicevajdákat is helyeztek minden kompániába.

Ami a magyar tiszti elnevezéseket illeti, azok körében az eligazodás már kissé nehezebb, mert a megyei katonaság, a szabad hajduság és a királyi ren-

des katonaság ugyanazokat a szókat más értelemben használta.

A legrégebb magyar tiszti szó a *hadnagy*, ami a magyaroknál egykoron a legnagyobb katonai rangot jelentette. Tudjuk, hogy már I. Ferdinánd és Miksa királyok jelentősebb váraikat német főtisztokra bízták. Ahol német volt a várparancsnok, ott a helyettese mindig magyar volt s ez *hadnagy*-nak vagy ritkán *főhadnagy*-nak hívta magát. Az ilyen hadnagy alatt például Győrött a XVI. században hat-hét lovaskapitány és öt-hat gyalogvajda állott. A megyei hadak és a szabad hajduk a hadnagy szóval a mai kapitányi rangot, a kapitány szóval meg a főkapitányi (azaz a mai ezredesi) tisztet nevezték.

A gyalogság (királyi hajduság) és a naszádos csapatok tisztjét vajdának hívták. Ez a tisztség a mai gyalogkapitányi rangnak felelt meg. A XVI. század elején egy vajdaság hadi népe még száz emberből (tiz tizedből) állott, de később a hajduságnál ötvenre, a naszádosoknál meg harminchat emberre olvadt. A királyi gyalogságnál a régi kapitányi rang annyit jelentett, mint a lovasságnál a főkapitányi tiszt, azaz egy gyalogkapitány alatt rendszerint vajdaság állott. Mikor 1690-ben a naszádosokat is százaskompániákba fogták, a vajdákat meghagyták régi rangjukban, de alájuk hadnagyokat helyeztek. Megemlítjük, hogy a királyi gyalogságnál és a naszádosoknál kezdettől fogva állandóan egyféle altiszti rang volt. Tizedesnek hívták ezt s rangja a mai káplársággal megegyezett. A zászlótartót a magyar csapatok nagyon megbecsülték. Az ő rangja a lovasságnál a kapitány, a gyalogságnál a vajda után következett. Mikor a magyar csapatoknál a mai hadnagyi állást megteremtették, a haditanács ugyancsak meg volt akadva, mert nem akarta, hogy az új hadnagyoknak a zászlótartók parancsoljanak. Ezért a hadnagyokat helyezte a kapitányok után s nekik nagyobb fizetést adatott, mint a zászlótartóknak.

Ilyen állapotban volt a magyar seregrend 1671-ig. Tudjuk, hogy hazánkra a legszomorubb napok akkor nehezdedtek. Zrinyi és társainak kivégzése, a rettentő üldözések és vagyonekbobozások s a magyar alkotmány fölfüggesztése a mi történetíróink figyelmét a magyar hadinéptől teljesen elterelték. Pedig épp ez években a magyar hadinép életében fontos események történtek. A bécsi kormányiszékek (a titkos tanács, az udvari kamara és a haditanács) ugyanis az alsó-ausztriai kamara sürgetésére elhatározták, hogy az amugy is csekély számú állandó magyar katonaságot, mely már csak 5755 huszárból és 5607 hajdúból állott, szélnek eresztik s összesen csak 2000 huszárt és 2000 hajdut tartanak, de ezeket is német módra osztják be és fizetésüket leszállítják! Együttal kimondták azt is, hogy a meghalt vagy elesett magyar katonák helyébe újakat fogadni nem engednek. Képzeltük, minő vérlázító hatása volt ez újításnak a mi szegény és sokat szenvedett hadinépünkre. Hétezer jó magyar vitéznek kezéből a kenyeret kivették s a magyar vitézi életet megbélyegezték. Amikor Batthyány Kristóf generális a kanizsai végházak népének az új császári vég-

zéseket fölolvasta. Petheő gróf generális kardját azonnal letette; Orehoczy horvát vicebán is lemondott s a báni katonaságot egy közönséges kapitány vezetésére bízták. A lemondott tisztekkel együtt csupán a kanizsai végházakban 927 hajdu és 302 huszár otthagya zászlaját s a többi is kijelentette, hogy tovább nem szolgál. E hatásnak Bécsben eleintén örvendtek, mert Magyarországra annál több németet küldhettek. Azonban rövid idő alatt sajnos tapasztalták, hogy a törökkel szemben az idegen katonaságnak, bár háromszor annyiba került, mint a magyar, kevés hasznát vehetik. Az 1682. évben már maga a haditanács sürgeti, hogy vissza kell állítani «a magyar hadinép teljes létszámát; az újításokat pedig, mik a magyar katonaság meg nem érdemlett gyalázatára szolgálnak», vissza kell vonni s a magyar katonával úgy kell bánni, mint a némettel. Jött azután a hosszú török háború. Várat kellett ostromolni, veszedelmes műveleteket végrehajtani. A mindenre kész magyar katona ismét jó volt. Maga a Lothringeni herceg sürgette, hogy hater magyar huszárt verbuváltassanak. A haditanács még egyszerre tízezer magyar katona fogadását ajánlotta.

Ezután Lipót egymásután bocsátja ki rendeleteit *hajdu-ezredek* fölállítására. A magyar ezredek fölállítása és szervezete kétféle volt: vagy *magyar módra*, vagy *német lábra* állították. A német módra szervezett *Molnár* hajdu-ezred (1686), vagy a *Pálffy Miklós-felé* hajdu-ezred (1690) egyenkint háromezer emberből állott. Batthyányi Ádámnak magyar módra szervezett hajdu ezrede (1693) háború idején tizenhét kompániából állott; minden kompániában ötven ember volt s mindannyinak élén egy-egy vajda állott. A Pálffy Károly, Barkóczy, Deák Pál s Kolonits huszárezredei ugyanezekben az években századonként rendszerint hetven emberből állottak. «V. K—a.»

A SORS.

Pacuvius.

Azt tanítják minékünk bölcseink,
Hogy sorsunk vak és mindig esztelen,
Azt tanítják, hogy nagy kőgömbön áll
És az forog alatta szüntelen.

S amerre azt hajtja a végezet,
A sors önkéntelen csak megy vele,
Meg nem marad sehol, görög tovább,
Mást nem tehet, bekötve van szeme.

Gonoszság és érdem mindegy neki,
Különbséget nem tesz ezek között,
A kiszabott uton csak egyre fut
Tehetetlenül a föld s az ég fölött.

Mások szerint Fortuna nincsen is,
Minden áll csak egy vak esett alatt,
S bizony, bizony, nem mondom, hogy nem úgy...
Erre tanított a tapasztalat.

Ernyő-tragédia.

Mese.

Irta: Romhányi Sándor.

A piros selyembélésű csipkeernyőnek vékony nyele és gyönyörű szépen kivágott fehérsonatos fogója volt.

A napernyő büszke volt szépségére s ha urnője magával vitte s kifeszítette a forró napsugáron, diadalmasan nézett körül és kicsinyelve tekintett végig kevésbé szép társain.

Ha egy szürke napernyő tiszteletteljesen üdvözölte, leereszkedő mosolylyal viszonzta köszöntését épp úgy, mint egy büszke grófnő a koldus köszöntését; ha egy tarka virágos, kék vagy zöld napernyő közeledett feléje, azoknak egyáltalában nem viszonzta a köszöntést, hanem gunyos mosolylyal mondogatta magában:

— Hogy merészel közelembé férközni ez a hitvány népség!

Csak a fekete csipkeernyő, vagy az aranyfogós selyemernyő állhatott vele szóba, de azokkal is fitymálva beszélt, hogy azok is inkább kerülték a társaságát.

Leginkább tudott még vele megfézni a japáni tarka ernyő, vagy a halaványkék gracióz. Ez a két divaternyő igen előkelő szerepet játszott a hölgyek kezében s azért a vörösbélésű drága csipkeernyő is szívesen társalgott velük.

Verőfényes szép nyári délután volt, mikor az urnő elvitte ernyőjét a lóversenyre. Ah, hogy örült a hiu napernyő, hogy ismét előkelő társaságban jelenhetik meg!

Mikor elmentek, lenéző mosolyt vetett az előszoba sarkában kucorodó esernyőre. Az esernyő szomorú megadással türtelte ezt a haszontalan nagyzást, de nem szidta azért a napernyőt, hanem vigasztalta magát a saját jóságával, mely utóvégre is többet ér a cifra napernyő minden szépségénél.

Utközben a vörösbélésű csipkeernyő egy fehér selyemernyővel került össze, melynek csak a karimája volt csipkézett, a nyele azonban acélból volt, a fogója meg szép gyémánszemű ezüst kutyafej. Azzal már aztán szívesen fecsegett a divatról, szívesen ócsárolta a mások egyszerűségét, szóval szívesen pletykázott. Ugy nézték őket az urhölgyek, kiknek nem volt olyan szép ernyőjük.

De nini, mi az? Micsoda szél az egyszerre, hogy majd kifordítja a drága portékákat? Az ám ni, micsoda sötét felhő ott az égen!

A hölgyek a kocsihoz sietnek, a kocsi messze van, az eső megered, a kalap drágább az ernyőnél; egyszerű a megoldás.

A cifra napernyő örült, mikor hazajövet látta, hogy az esernyő is megázott. És még hogyan! Az öreg ur vitte el, őt is utólérte a zápor s alaposan megmosta. Az esernyő azonban nem örült a más baján, de nem is busult a maga sorsa miatt. Hiszen ez a sorsa valamennyi esernyőnek.

Másnap kiheverte már a bajt.

Hanem a cifra napernyő! Hej, de el is csufította ez

a kis eső! Vörös bélésének színe összefolyt a drága csipkével. Urnője sajnálkozott felette, de nem szerette már; három forintért kínálta a «Mi van eladó?» bácsinak. Két forintot ígért érte. oda is adta neki.

Hej, milyen szomorúan vált meg attól a kedves helytől, ahol olyan nagyon becézgették. Vissza-vissza tekintgetett az esernyőre, mintha most magával hívná. De az esernyő erős legény volt még, ott maradt hát az előszoba csendes sarkában. Talán sirt is a szerencsétlen napernyő után.

A multkor az esernyő az Andrássy uton sétált az urával, mikor egy kövér szakácsné kezében meglátta a drága csipke-ernyőt. De alig lehetett ráismerni már az eredeti színére. Mintha nem is lett volna színe sohasem.

— Szegény, szegény napernyő! — sajnálkozott az esernyő. — Mire én az ócskapiacra kerülök, addigra te már a rongyszedőnek sem kellesz.

... A jóság szebb erény a szépségnél, kivált, ha a jósággal szerénység is jár.

INTÉS.

Magyar, ne hagyd el ezt a földet,
Az Isten megver, hogyha elhagyod!
Táj van talán virányra zöldebb,
De kék egén nincs néked csillagod
S ha volna is az idegen tanyán,
Zokogva sirsz: én elhagyott hazám!

Maradj! E róna végtelenje
S Kárpátok bércé érlel még kalászt...
Avagy menj, indulj... hanem — Istenemre —
Önvéredet ezerszer megcsalád
S ha dörg a felhő, vérez tüske, ut,
Fejed felett az ősök átka zug.

És milyen szörnyü, rémes átok,
Mely az egekből szállva száll le reád...
S gyilok, amit szivedbe mártott
A vád: világ koldusa, nincs hazád!
Már visszatérnél... Szégyened: ne még!
S szivedben poklok izzó lángja ég.

Botorkálsz szinte megrogyásig,
Zugó fejedben orkán háborog
S szemed előtt a róna látszik,
A honi föld, az ékes hársorok,
Erdő, hol a kis csermely illan el,
Rigó fütytyent s a párja rá felel.

Ha Istened van, porba hullva
Imádkozol, siratva sorsodat,
A kóbor szél is a füledbe sugja:
A nagy világnak bujdosója vagy!
Szerezhetsz össze bármi dus vagyont,
Ha eget busit lelleden a rongy,

Arany szakad rád? ... Ej, nagyon csodás,
Mesés dologról álmodol, magyar,
Künn is az élet küzdés, semmi más,
Verejtékekkel gyöngyözik a kar
S koldustarisznyán — pedzi vér a vért —
Sohasem élt még Árpád-ivadék.

Mindegy neked tán honi földünk,
Hol porlanak az ősök csontjai
S a kék, rideg táj messze tőlünk,
Mely néma, nem tud semmit szólni? ...
Eredj tehát! Hiszen Isten sem ád
Ily céda koldus-sziveknek hazát.

... Ne, mégse, ne! ... Sajnáld e földet
S ne szégyenítsd meg büszke ősfajod.
Kemény a sors? Százszor gyötör meg?
Leküzdí végre acélós karod
S ha kórra véred, lelked hajlana,
Gyógyít a légnek édes balzsama.

Magyar maradj, ne öljön kétség,
A te napod még nincsen delelőn,
Lángsugaru arany dicsőség
Szellemalakja kapuidra jön
S nemzetek ajkán szól a hódolat:
Nincs szebb haza, de nép sincs boldogabb.

Tarcsafalvi Albert.

A halál órája.

Nagy előszeretettel kísérjük egymás életét. Mindig találunk valami megfigyelni valót, mindig valamit, mi érdeklődésünket felkelti. Azonban ennél sokkal érdekesebb, tanulságosabb megfigyelni, közelről nézni az emberek kimulását, halálát.

Csak ha beesteledik, ha besötétedik körülöttünk a látóhatár, gyönyörködhetik szemünk a végtelen magasságban elvesző égboltozat millió és millió csillagának szende ragyogásában és merülhet el bámuló lelkünk Teremtője mély imádásában. Sötétségnek, a halál sötétségének kell megtört szemünkre borulnia, hogy lássuk a boldog menny csillagait, a bennünket körülvevő angyalokat.

Nemrégben, Berlinben, jobblétre szenderült oly egyén, ki igazán nagyokat művelt életében, az oly nagy hirnévre és tekintélyre jutott szent Bonifác-egyesületnek megalakítója. Hü fia volt egyházának, nagy emberbarát és önzetlen tanácsadója, jótevője az emberiségnek. Ötven éves volt, midőn a halálos baj ágyba döntötte. Három nappal kimulása előtt megszűnt imádkozni. Apathikusan, időközönként eszméletlenül feküdt ágyában... Elérkezett végre az óra, amidőn már többé senki sem működhetik. De ő boldog volt, mert míg nappal volt, nagy kincseket gyűjtött magának az örök életre. Azonban utolsó pillá-

nataiban, midőn lelke már kibontakozni látszott porhüvelyéből, egyszerre csak felemelkedik s ajkai hangosan dalra nyílnak. Szép Mária-ének volt, melynek zengedezése közepette örökre elszállt lelke... Mit jelentsen ez? fohászkoztam fel önkénytelenül én, ki akkor még minden voltam, csak katolikus nem...

Ugyancsak igaz volna, hogy a jó Istenanya eljön haldokló kis gyermekeiért? Stolberg József gróf is láthatta a szüz Anyát, kit dicséneket zengedezve vett körül a boldog menny angyali énekkara és ezek dalába vegyült bele az utolsó pillanatban is Máriát dicsérő éneke.

★

Keresztül-kasul Spanyolországon gyorsvonaton hoztam halálosan megbetegedett feleségemet Bordeauxba. Vigasz nélkül, szinte kétségbeesetten hánykolódott halálos ágyán... jajgatva, panaszkodva. Irtózott a gondolattól, hogy meg kell halnia, bár tudta, hogy napjai meg vannak számlálva.

Ez előtt még néhány hónappal üde, friss egészségben, az életkedvtől duzzadó szivvel és néhány tucat óriási kofferrel, telve a legdrágább toilettekkel, ékszerekkel utazott el Párisból egyes-egyedül azzal a szándékkal, hogy szórakozni, mulatni, hogy lehetőleg gyönyörködni akar az életben, élvezni annak örömeit.

Átkelve a pyrenei hegyen, a legterjedelmesebb postakocsit, amelyet csak kaphattunk, fogadtuk meg. Hat öszvért fogtak a hatalmas bárka elé. De mindez kevés volt a rengeteg holmi befogadására. A kofferok felét akarva, nem akarva vissza kellett küldenünk Párisba... pedig mennyire csüngött szive ezeken a hiu dolgokon! Sirva tudott csak tőlük megválni.

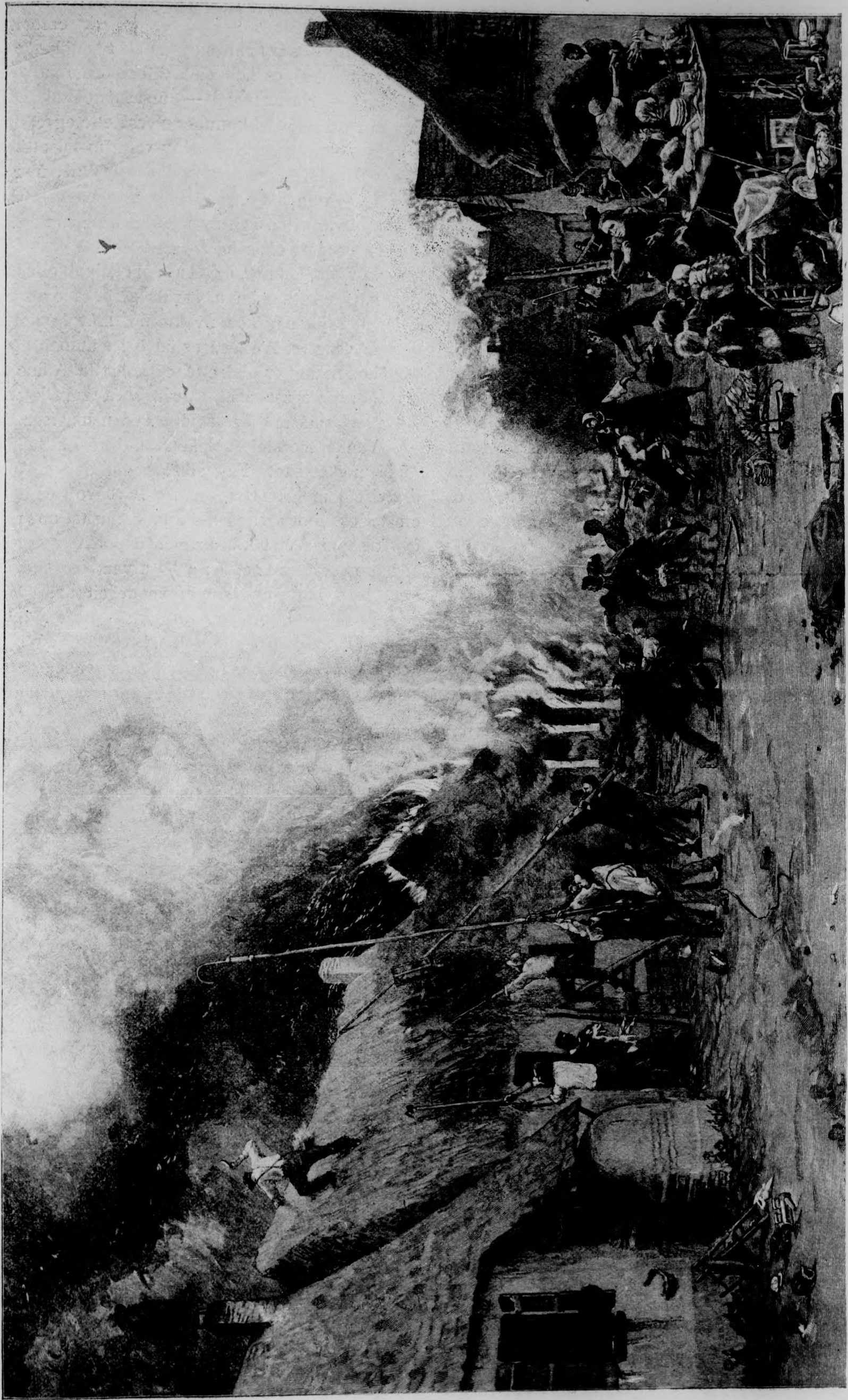
Sohasem említette meghalt gyermekeit, sohase beszélt Istenről, másvilágról. Hódolt a franciák Pompadour asszonytól örökölt ama istenkáromló mondásának: *Aprés mons le déluge!* («Utánam, akár a vizözön!»)

Haragudott Istenre, sőt gyűlölte, mivelhogy elvette gyermekeit, gyönyörű két leánykáját, kik mindketten 16 éves korukban haltak meg. Isten nélkül és az egyházon kívül élt szegény.

Természetes tehát, hogy borzadálylyal nézett utolsó órája elé... szörnyű mód csüngött az életen. Rendkívüli nehézségembe került rábeszélni őt, hogy béküljön ki Istenével és engedje meg, hogy papot hívassak. Végre beleegyezett. Hívásomra szegényes külsejű s végtelenül alázatos Ferencrendi szerzetes jött szegény nőm halálos ágyához. Csak a jó Isten tudja, mit beszéltek. Amily szerényen és csendesesen jött a jámbor szerzetes, oly csendesesen, azonban a szivbeli boldogság félreismerhetlen kifejezésével ászkéta arcán, távozott is, miután az utolsó szentségekben részesítette haldokló feleségemet.

Oh, mily boldog lehet az a sziv, amely Istenével kibékülve, megtisztulva, az isteni megbocsátás sziklaerős meggyőződésével és az anyaszentegyház felemelő vigasztalásával lép arra az utra, amely egy jobb, egy boldogabb hazába visz!

Többé egyetlen panaszhang el nem hagyta a beteg

Tűz van!

ajkait és nyoma sem volt a haláltól való félelemnek. Mély béke és lelki nyugalom, az Istenbe helyezett bizalom édes érzése tölté el szivét. Az imént még oly kétségbeesetten hánykolódó és rémülettel eltelt beteg, most, a jó lelkiatya távoztával, szelid mosolylyal s bámulatba ejtő megadással nyujtá felém kezét.

Azonban gyorsan közelgett utolsó órája. Szeme megtört, eszmélete tünedezni kezdett, többé nem ismert senkire . . .

Egyszerre csak nagy öröm kifejezése sugárzik le a haldokló arcáról, nevükön szólítja gyermekeit és élénk, szinte szenvedélyes hangon kezd társalogni velük. Majd jobbra, majd balra szól s oly gyorsan, hogy nem értjük szavát. Csak a mindinkább fokozódó öröm-kifejezés arcán győz meg bennünk tulvilági boldogságáról. Így szállt el lelke.

Mi pedig, az időközben megérkezett jámbor szerzetesatya, néhány rokon és én, csodálkozással néztük és hallgattuk a haldoklót s mindegyikünk szivét eltölté az a vigasztalással teljes tudat, hogy bár válnunk kell, de ez a válás nem tart örökké, mert van még viszontlátás ott fenn és boldogító találkozás.

A törökökről.

Nagyon sok szó esik az egykor oly hatalmas törökökről, különösen mostanában, mióta a macedoniai véres zavargások tartanak, de egy népről sem irtak annyi alaptalan, vagy elfogultságtól áthatott dolgot, mint épen róluk. Aminek főoka az, hogy különösen családi életük zárkózott lévén, azt kevesen ismerik s inkább csak a külsőségekről, vagy hallomás után ítélnék.

Egy angol utazó a már megszokott leírásoktól egészen különböző képet rajzol most a törökökről; minden tekintetben derék, becsületes népnek mondván azt, mely teljes rokonszenvünkre méltó.

A török életét — mondja az angol utazó — minde- nek felett a mély vallásosság jellemzi. Szigoruan követi Mohamed tanításait, abban a biztos meggyőződésben, hogy engedelmisségét Allah a pardicsomi boldogsággal fogja jutalmazni. Ez a hit adja meg a török parasztnak egyszerű méltóságát, amely nyugodttá és megelégedetté teszi. Ha a szultán egy nagykövetet fogad kihalgatáson és közben elkövetkezik az imádság órája, az audienciát addig felfüggesztik, míg a szultán elvégezte imádságát. A szultán vallásossága szolgál példaként minden töröknek.

A török parasztot hite szorgalmassá, mértékletessé és megelégedetté teszi. Allah akarata, hogy szorgalmasan dolgozzék; de a jutalom bizonyos. Próféta tisz- taságot követel. Minden vallásgyakorlat előtt a hívő meg- mosakodik. A török háza mindig tiszta s rikitó ellentét- ben áll a hasonló sorban élő görög vagy örmény házával. A vidéki kerületekben a mértékletesség szabály és nem kivétel. Hűség, engedelemesség, türelem és férfiaság vele- született erénye minden töröknek; még a keresztény

községkben is a falu rendőre török ember, mert a keresztények is jobban megbíznak bennük.

A törökök családi élete többnyire rendkívül vonzó. Egyszer — írja az angol — társaságunknak szolgálja, egy angolul beszélő török ember elvesztette egyetlen gyerme- két. Minthogy nagyon szegény volt, megfizették a teme- tés költségét, majd vigasztalni próbáltuk, mert keserve- sen sirt. «Nem a magam bánata a legnagyobb baj», mon- dotta sirva. «De szegény feleségemre gondolok. Hogyan fogja a csapást elviselni?»

Egy alkalommal egy basa meghívott magához. Ami- kor már fekete kávéra került a sor, kinyílt az ajtó és belépett rajta egy komoly kis fiu, még komolyabb test- vérétől vezetve. A szokásos üdvözlés után a két gyermek atyjához rohant és ölelgette, csókolgatta. A fiucska kivette atya óráját a zsebéből, a leányka a szakállát simogatta. De a leglármásabb és legjobb kedvű maga az atya volt.

Vendégszeretet dolgában a törökök felülmulják a többi nemzeteket. Egy alkalommal egy előkelő udvari tisztviselő meghívott reggelire. Bort ivott és előre figyel- meztettek, hogy ritka fajtájú, hamisítatlan rajnai bort fogok kapni. Véletlenül azon a napon egy török pap is hivatalos volt az ebédre; a basa vendége kedvéért ezért nem ivott bort, de európai vendégeit azért megkinálta kitünő borával. Amikor dicsértük borát, így szólott: «Sajnos, utolsó üvegeim voltak!»

Bizony nem sűrűn talál az ember vendégszerető házat, ahol az idegent, aki véletlenül kerül a házhoz, a leg- jobb borral megkinálnák. Üzleti ügyekben sokat érintkez- tem törökökkel, de nem akadt, aki szavát megszegte volna, vagy be akart volna csapni. A tisztviselők távolról sem olyan megvesztegethetők, mint ahogy mondják. A bak- siss elfogadása szokásos s aki ad nekik borralalót, azt azután nem is hagyják cserben.

Sötét az ég...

Sötét az ég, csillagtalan,
Bizonyosan halottja van;
Alighanem egy szép leány
Meghalt ott fent az éjszakán!

Temetésre szállnak, mennek
Halvány sugár, sötét felleg;
Halotti dalt mond reája
Éjszaki szél bus danája!

Esőcsepp hull az arcomra —
Mintha csak a könnyem volna —
Azt a kis lányt, ott az égbe,
Siratja a szeretője!

Olyan fájt ez a bánat,
Ami most e szivben támad!
Hejh, én is kit úgy szerettem,
Elsíratlam, eltemettem.

Csalavér.

A GYERMEKSZOBÁBÓL.

A szegény asszony kamarája.

Mese.

Három tyukja meg egy kakasa volt a szegény asszonynak. A tyukok mindennap tojtak egyet-egyet s a szegény asszony így éldegélt napról-napra három tojásból.

Egyszer egy kis fürge emberke toppant be a szegény asszony kunyhójába. Rongyos volt a ruhája. Lyukas volt a cipője, vigyorgó az arca és azt mondotta, hogy őt Ripőknek hívják, de nagyon éhes.

A szegény asszony megkínálta volna valamivel, de éppen semmi sem volt a kamarájában. Mégis megsajnálta Ripőköt, mert hosszú utról jött szegény. Mit tehetett jobbat? Megsütötte a kakast. Ugy okoskodott, hogy a tyukok kakas nélkül is tojnak! Megvendégelte Ripőköt, a kicsi, fáradt embert. Hanem ez a kakas igen kevés volt az éhes, kicsi embernek. Azt mondotta, hogy neki egy kakas még a félfogára sem elég! Hát a szegény asszony süssön meg még egy tyukot is. Anélkül annyi, mintha semmit sem evett volna, mintha meg se kínálta volna.

Aztán azzal kérkedett a kicsi Ripők, hogy ő sárگا aranyakkal szokott fizetni. A szegény asszony restelte a dolgot; nem esett jól, mert magyar volt, hogy a vendéget sem tudja ellátni, pedig csak egy vendége van és az az egy is kicsi emberke. Hát megsütött még egy tyukot Ripőknek. Ugy számította a szegény asszony, hogy megélhet ő két tojásból is naponta.

Ripők, a szegény asszony vendége ott hált, de másnap reggel, mikor indulni készült, addig könyörgött, hogy messzi utra kell mennie és ígérte, hogy sárig arannyal fizet, — hogy a jószívű szegény asszony még egy tyukját megsütötte és feltarisznyálta az utra neki. Ugy gondolta, hogy boldoguljon, de a pénzt nem vette el. Visszautasította előre az aranyakat, pedig Ripők nem is adott volna, mert neki sem volt.

Ekkor a kicsi Ripők nagyot kacagott és tovaszaladt az országúton. Meg sem köszönte a vendéglátást.

A szegény asszony szomorkodva nézett a megmaradt egyetlen tyukjára. Elbusult azon, hogy ezután csak egy tojásból kell megélnie mindennap. De azért vigasztalódott.

Ripők szaladott az uton tovább, nevetve, kacagva, hogy rászédte, megcsalta a szegény asszonyt. És addig szaladott, míg a porfelleg el nem takarta.

Hát akkor betoppan a szegény asszonyhoz egy száraz, elaszott, kiéhezett vándorlegény. Kenyeret kért, de a szegény asszonynak nem volt kenyerere. Megmutatta az üres kamaráját és könnyezve panaszkolta, hogy őt rászédte, megcsalta egy kicsi, szemtelen ember, akit úgy hívnak, hogy: Ripők.

Mégis azt mondja a vándorlegény:

— Szegény asszony! Ha jó lelked van, adj valamit

enni. Eddig fősvény embereknél jártam, amitőa csak kergetem a kicsi Ripőköt és szinte éhen haltam, mert ő mindenkit megcsal és nekem azután nem hiszen senki.

Kérdi a szegény asszony:

— Mit adsz a tyukoméért?

Feleli a vándorlegény:

— Nem ígérek, nem adhatok semmit. Nincs. De nem is kell a tyukod. Csupán egy tojást adj. Csak egy tojást kérek, de hiszem, hogy megfogom hálálni valaha.

A szegény asszony gondolkozott. Ha a tojást a vándorlegénynek adja, akkor egy napig kell, hogy éhezzen. Jó szive volt. Odaadta, mert úgy számított, hogy egy napig étlen is kibírja!..

Hanem csodák csodája! Mikor a szegény vándorlegény megette a tojást, hát egyszerre csak egy deli, erős vitéz lett belőle. A szegény asszony csodálkozva nézett rá és megkérdezte:

— Ki vagy te, szép vitéz?

Feleli a vitéz:

— Én vagyok a törpék királya, az a Ripők pedig, aki előttem szalad mindenütt, egy tolvaj, aki ellopta királyi váram kulcsát. De mindeddig nem birtam utolérni, mert az uton megevett előttem minden ennivalót, a jó embereket megcsalta, rászédte, hogy nekem ne adjanak, nehogy utolérjem.

Aztán arra kérte a szegény asszonyt a törpék vitéz királya, hogy adja neki azt az egy tyukját. Különbem nem bírja utolérni Ripőköt, a tolvajt, aki ellopta királyi várának kulcsát.

A szegény asszony gondolkozás nélkül megsütötte az egyetlen tyukját és feltarisznyálta, csak hogy segítsen a törpék királyán. A vitéz elmondotta, hogy csak így győzi le a tolvaj Ripőköt, de hosszú útjában ezt senki sem hitte el neki és főleg a gazdagabbak sehol sem segítették. Megígérte, hogy visszajön a szegény asszonyhoz, de addig is hálája jeléül egy kis ezüst sipot adott a szegény asszonynak, hogy ha valami igen nehéz baja volna, csak fűjjon belé a kis ezüst sipba. A hangra a törpék rögtön megjelennek előtte. De vigyázzon ám, gondolja meg, hogy mit kíván, mert a törpék csak egyetlen egy kívánságát teljesítik!

Aztán elszaladt a törpék deli, szép királya a csaló Ripők után. Szaladott olyan sebesen az országúton, mint a szél. Még a kövek is megmozdultak a lábanyomában a sebes rohanástól.

A szegény asszony utána nézett, míg el nem tűnt. Aztán várt egy napig. Ezalatt nem vala, amit egyék, sem tojás, sem tyuk, sem kakas. Üres volt az éléskamrája is.

Második napon napnyugta felé alig bírta az éhséget. Várt, de a törpék királya mindig nem tért vissza. Soká érte utól Ripőköt, aki egy kakast és két tyukot evett meg!... Amint ott üldögél a kis kunyhója előtt a szegény asszony, hát messziről látja visszafelé jönni a törpék királyát. Nem is egyedül jött. Fülönfogva vezette a gazembert, a kicsi Ripőköt. Azt is látta, hogy mind a kettő elszáradt az éhségtől, akár a székely deszka!

Töprengedik a szegény asszony, hogy most aztán istenigazában megkellenék vendégelni az érkezőt, de mit adjon? Ő sem evett második nap óta. Busan nézi, amint közelednek, de egyszer csak eszébe jut a kis ezüst sipocska.

Hamarosan belefúj. Hát elébe ugrik három kis törpe ember. Beszélni is kezdenek, mert így szól az egyik:

— Parancsodra itt vagyunk. Egy kivánságod teljesül, szegény asszony. Én tudok építeni ezüstpalotát!

Azt mondja a másik törpe:

— Én tudok építeni aranytoronyt!

Azt mondja a harmadik kis törpe:

— Én tudok építeni egy gyémántvárat!

Látja a szegény asszony, hogy a törpék királya mindjárt megérkezik, fülönfogva hozza a tolvaj Ripökét. Magyarosan rákiált a kis törpékre:

— Nem kell nekem ezüstpalota, sem aranytorony! sem gyémántvár! Hanem vendégem van, hát *tele legyen a kamarám!*

Mire bement a kis kamrájába, hát azt úgy tele rakták minden jóval a kis törpék, hogy alig tudott belépni, még az ajtó is csak félig nyílt ki.

Megvendégelte a törpék királyát, jól, magyarosan. Azután sohasem fogyott ki a minden jó a szegény asszony kamarájából, de ezt meg is érdemelte, mert azt mondotta a törpék királya, hogy nem a gazdagoknak, hanem a szegény asszonynak volt jó szive, legyen tehát tele a kamarája!

Péterfy Tamás.

INNEN-ONNAN.

Rizskása - kongresszus. A rizskása elég fontos élelmi szer s termelik is minden világrészben; régebben déli Magyarországon, a Bánátban is próbálkoztak vele, de beszüntették a termelését, mert Olaszország bőven el tud bennünket látni rizskásával. Annyira azonban még sem tüntették ki a rizskását, hogy külön kongresszust tartottak volna a tiszteletére; azaz most tartották már a másodikat; de ez nem nagy rekord egyéb tárgyú és sokkal tekintélyesebb számú kongresszusok mellett. Természetes, hogy a rizskása-kongresszuson az olaszok viszik a vezérszerepet s így a másodikat is Olaszországban, Mortara városában tartották, még pedig nemzetközi jelleggel. Itt megbeszélték a rizskása összes modern bajait, a kereskedésével és termelésével járó akadályokat és javításokat, a rája szabott vámokat stb. A kongresszuson az olaszok mellett különösen kínai agrár-tudósok tüntek ki, amely birodalomban a rizskása tudvalevőleg a legfontosabb nemzeti eledel; mellettük a jávaiak jeleskedtek s ezek a rizskása-tudósok mindenben méltóknak bizonyultak európai kollégáikhoz.

Ópiumfüstölők Franciaországban. A párisi vezető körökben nagy aggodalmat kelt, hogy az Indokinába áthelyezett francia katonák és hivatalnokok között mindinkább terjedő ópiumszívás tönkreteszi ezek egészségét.

A baj annyira elharapódzott, hogy a kokinkinai kormányzó alantasaihoz rendeletet intézett, amely szerint az ópium élvezőket elbocsátja az állami szolgálatból. Még komolyabb jelenség az, hogy a «fekete füst» magában Franciaországban is egyre több hivet hódít. A nagy kikötővárosokban, élükön Toulonnal és Marseillevel, akárhány titkos ópiumbarlang van. Párisban is terjed már a veszedelem. Több előkelő személyiség kezdeményezésére legközelebb már meg fog alakulni az ópiumellenes liga.

A nadrág története. A ruhadarabok közül legérdekesebb a nadrág története. A mai pantalon 1811 óta hordják. Addig a rövid, térdig érő coulette diszította a férfiakat. A selyemharisnyás, térdig érő nadrágdivatnak természetesen szintugy történelmi emlékü férfiak adtak létjogot, mint a mostani divatújdonosságoknak. A mai korban az angol király volt velszi herceg korában a divatkirály. A régi időkben a francia Lajos királyok irányították a divatot, ők hozták be a térdnadrágdivatot. Szép lévén a lábuk szára, selyemharisnyásan kérkedtek ezzel a szépségükkel. A koronás nők műérzéke teremtette meg a feszes nadrágot s mint a történet feljegyzéseiből tudjuk, az asszonyuralkodók udvarában sok nagy karriernek volt az indulópontja a szép forma, amelyet a feszes nadrág juttatott érvényre. Az udvari pletykák egész literatúrája a megmondhatója annak, hogy corpore sano milyen kiváló éleslátással fedezték fel ezek az uralkodónők a jeles tehetségeket, melyekre az ország sorsát bátran rá lehetett bízni.

A dohányfüstről. Sok ember szerint a szivarfüst ártalmas a lélegző szervekre. Ujabban az amerikai gégeorvosok társasága tanulmány tárgyává tette a kérdést. Mr. Mitchell a legnagyobb határozottsággal megcáfolja azt a nézetet, mintha a dohányfüst, ha lenyelik, a legfinomabb tüdőrészt érintené és nikotintartalma rászállna. A dohányfüst csak a nagy hörgőkik hatol. Habár a dohányzás elősegít minden betegséget, azért mégse olyan súlyos a hatása. Megjegyzendő, hogy a nyílás, melyen a nikotin a vérbe juthat, messze esik a szájtól s az már utközben helyezkedik el, úgy hogy elenyésző és szinte ártalmatlan mennyiség az a nikotin, amely a vérbe juthat. A füst lenyelése rossz szokás, melyre a papirszivarka könnyebben csábit, mint a szivar és pipa. Egyébként pedig nincsen közvetlenül veszélyes hatása a cigarettának. A papir, melyet oly sokan mérgesnek tartanak, szinte ártalmatlannak mondható. Különben pedig — jelenti ki végül a tudós — a dohány minden alakjában egyformán veszedelmes, Az idegrendszerre gyakorol káros hatást.

Koldus politika. *Koldus:* Isten fizessen meg nagyságodnak a szép nadrágért, de viselni még sem viselhetem, elronthatná egész üzletemet: senkitől sem kapnék semmit, ha ebben meglátnának.
